

Overskud, saa raader jeg Skolelærere paa Landet at bruge Spaden og kaste Cigaren bort.

Her har i denne Sags Behandling trangt sig Ord ind, som forekomme mig at aflede Betragtningen fra det, som simpelthen foreligger. Her er nævnt et af de Ord, som jeg bestandig hører med en vis hellig Rædsel, nemlig Ordet „Folkeskole“. Det er ikke Folkeskoler, vi her tale om, det er Børneskoler, Skoler for Børn af de menige Almuesfolk, som vi ikke troe ere istand til at kunne skaffe deres Børn den behørigte Underviisning, uden ved at støtte deres Kræfter sammen eller ogsaa ved at faae den aldeles frit. Det er maaskee den Feil, som meest findes i vort hele nuværende Skolevæsen, men som hænger sammen med den Tid, hvori det er blevet til, og som denne Skolelov ikke endnu har kunnet gjøre sig fri for, uagtet jeg skal indrømme, at den har gjort et Skridt dertil, at vi ikke have behørigt lagt Mærke til, at vi her som overalt skulle lade Borgeren, den frie Borger, den formuende Borger, handle i Forening efter sin egen Drift og Villie. Det, han gjør med sine egne Kræfter, det, som ikke Andre gjøre for ham, det skal man lade ham gjøre, som han vil og som han bedst forstaaer; men derimod skal Staten med Hensyn til Uformuende, som ikke kunne gjøre det selv, som ikke have Magt til at tiltvinge sig, at de Formuende gjøre deres Pligt, træde til og skaffe det Nødvendige tilvæte, enten ved Tvangsmidler imdd disse mindre Afdelinger i Staten, hvis de selv have Midler dertil, eller ved at skyde til paa det store Statskassens Begne, hvis det behøves. Det er ogsaa for en stor Deel det, som denne Lov har bestræbt sig for. Ordet „Folkeskole“ omfatter Folkets Opdragelse, men Folket indeholder i sig ikke alene den Menigste, men den indeholder ogsaa den Allerhøieste. Alt hvad vi have af Skolevæsen, forsaavidt der kan være Noget, som kan kaldes en Folkeskole, udgjør i en Sum en Folkeskole; og skulle vi gaae løs paa at forbedre vore Folkeskoler, saa ligger det aldeles ikke i denne bestandige Arbejden for de til Underviisning mindst stiftede Børns Underviisning, hvor vigtig den end er, men deri, at vi tvinge ud af af vort hele Underviisningsvæsen enhver Begrænsning, som gjør, at enhver Mand til en-

hver Tid i sit Liv ikke kan, naar han vil, vælge de Midler, som for offentlig Regning bruges til Underviisning, for at nyde Underviisning ved Hjælp af dem. Det er en uhykelig Bane, vi ere komne ind paa, at kræve, saa at sige, som fornøden Betingelse for al videre Udvikling, at skulle have begyndt Underviisningen i en vis anordnet Rækkefølge, med det 10de—11te eller 12te Aar, og naar man ikke har kunnet følge den heelt igjennem, kan man ikke uden ganske overordentlige Anstrengelser og med ganske overordentlige Gaver komme til at nyde noget af den tidligere Underviisning. Naar vi altsaa ville tale om at rette paa Folkeunderviisningen, da skulle vi rette paa den paa et andet Trin; thi det er paa et andet Trin, at dens egentlige ufolkelige Bessaffenhed er tilstede. Her forekommer det mig derimod, at vi skulle indfrænte vor Betragtningssmåde til det Spørgsmaal: Er der sørget for, at de uformuende Børn paa Landet kunne faae den Underviisning, som det er billigt, at Enhver skal kunne modtage, naar hans Forældre ønske det, og er der givet den behørigte Anledning til, at de Formuende ved en Sammenvirken, ved at lægge deres Kræfter til, kunne indenfor de snevære Kredse, hvori de kunne bevæge sig, skaffe sig en efter deres Dnske, for deres Børn taalelig Underviisning?

Et andet Ord, som ogsaa er kommet ind her i denne Forhandling, og som maaskee har en endnu mere affrækkende Klang, det er Ordet „Skolelærerstand.“ Det er en Feil, som vi begaae og som vi have begaaet, og det er et af de Under, som vi lide under, at vi have skabt en Skolelærerstand, og at vi vedblive at skabe en Skolelærerstand. Vi skulle gaae løs paa, at enhver Afdeling i Staten, til hvem vi overlade at betale Skolelærer og sørge for fælles Underviisning for deres Børn, holde deres Skolelærer, og holde ham forsvareligt til at udrette det, som Staten kan forlange, og til at give Underviisning til dem, som Staten skal besytte, fordi de ikke kunne besytte sig selv; men vi skulle ikke ophjælpe og fortsætte en Organisation, en Indretning af en Skolelærerstand, men derimod skal man hver Gang, Nogetsomhelst trænger paa og siger: jeg forlanger, jeg ønsker en Forbedring paa